

Shrnutí hlavních poznatků

- Ústecký kraj je jedním z věkově nejmladších krajů v České republice. Je pro něj typická příznivější věková skladba obyvatelstva než v ostatních krajích, má druhý nejnížší průměrný věk mezi kraji a stále příznivé relace základních věkových skupin.
- Na území Ústeckého kraje žilo ke konci roku 2014 celkem 823 972 osob, z toho bylo 140 543 osob 65letých a starších s převažujícím zastoupením žen (58 %). Podíl seniorů v Ústeckém kraji představoval 17,1 % obyvatel kraje a byl druhý nejnížší po Středočeském kraji (16,7 %).
- Za posledních deset let došlo k výrazné změně v zastoupení jednotlivých věkových skupin obyvatel. Prodlužováním věku dožití a snižováním porodnosti vede k rostoucímu podílu seniorů ve společnosti a mírně klesajícímu počtu osob ve věku 0–14 let i osob v produktivním věku. Index stáří dosáhl v roce 2014 v kraji hodnoty 108,5 proti 73,4 v roce 2001, přesto byl v loňském roce druhý nejnížší mezi kraji.
- Podle rodinného stavu převládali ve skupině osob 65 a víceletých z 50% ženatí a vdané, následovaly osoby ovdovělé (téměř 37 %). Podíl ženatých a vdaných byl mezi kraji nejnížší, podíl ovdovělých nejvyšší. Třetí nejpočetnější byli rozvedení a rozvedené (11 %), mezi kraji obsadil jejich podíl čtvrtou nejvyšší příčku. Z dlouhodobého pohledu se jak u mužů, tak u žen zvyšuje podíl sňatků osob ve věku 65 a více let na celkovém počtu sňatků v kraji. Rostoucí tendenci pozorujeme i rozvodů.
- K nejpočetnější, české národnosti, se přihlásily tři čtvrtiny osob ve věku 65 let a starších, druhou nejčetnější v kraji byla slovenská národnost (více než 3 %), třetí v pořadí byla německá národnost (téměř 2 %), která v ČR zaujímala pouze 0,5 %.
- Dobrovolnou odpověď na náboženskou víru ponechalo v Ústeckém kraji nevyplněnu 44 % občanů 65letých a starších. V této věkové skupině obyvatel v kraji se označilo zhruba 23 % obyvatel jako věřící (bez ohledu na to, zda se hlásí či nehlásí ke konkrétní církvi) a třetina seniorů Ústeckého kraje uvedla, že je bez vyznání. Religiozita byla výrazně vyšší u žen než mužů. Nejvíce věřících mužů i žen se v kraji hlásilo k Církvi římskokatolické, Českobratrské církvi evangelické a Církvi československé husitské.
- Z celkového počtu obyvatel kraje se narodilo v České republice 92,3 %, v zahraničí 7,2 %. Podíl osob narozených v České republice se snižoval s přibývajícím věkem, zatímco v nejmladší skupině 0–14 let dosáhl tento podíl téměř 99 %, ve věku 65 a více let byl 85 %.
- V Ústeckém kraji zemřelo v roce 2014 celkem 8 846 osob, z toho 51 % tvořili muži. Většina zemřelých (77 %) připadala do věkové kategorie 65 a více let, větší část představovaly ženy (téměř 54 %). Příčinou úmrtí více než poloviny zemřelých v Ústeckém kraji i v ČR byly nemoci oběhové soustavy, druhou nejčastější příčinou úmrtí byly novotvary. Hlavní příčinou úmrtí osob ve věku 65 a více let v kraji u mužů i žen byla chronická ischemická nemoc srdeční.
- Naděje dožití v Ústeckém kraji se neustále zvyšuje jak u mužů, tak u žen. I přes tento pozitivní trend byla naděje dožití 65 a víceletých osob v kraji nižší než republikový průměr a nejnížší mezi kraji. Nejvyšší naděje dožití mužů ve věku 65 let v SO ORP kraje byla ve Varnsdorfu, nejnížší v ORP Kadaň a Podbořany. U senierek byla nejvyšší naděje dožití v ORP Děčín a Lovosice, nejnížší v ORP Bílina, Litvínov a Rumburk.
- Podle projekce obyvatelstva do roku 2050 se očekává snižování počtu obyvatel. V Ústeckém kraji by tento pokles měl představovat 103 tisíc osob (12,5 %). Zatímco u dětí do 15 let i u obyvatel v produktivním věku se počet obyvatel sníží zhruba o 30 %, u obyvatel ve věku 65 a více let by mělo dojít k nárůstu o více než dvě třetiny.
- Nejpočetnější skupinu ve vzdělanostní struktuře obyvatel 65 let a starších v kraji tvořily osoby se základním (vč. neukončeného) a se středním vzděláním bez maturity (vč. vyučení) – shodně více než třetinu, více než pětinu zaujímaly osoby s úplným středním vzděláním (s maturitou) nebo vyšším odborným vzděláním, podíl vysokoškoláků představoval více než 5 % a byl nejnížší mezi kraji. Muži vykazali vyšší vzdělanost především u vyšších forem studia a dále u středního vzdělání vč. vyučení bez maturity.
- Míra ekonomické aktivity dosáhla v Ústeckém kraji v roce 2014 za obyvatelstvo 15leté a starší téměř 58 %, u věkové skupiny 60–64 let to bylo téměř 30 % a u osob 65letých a starších téměř 4 %. Ve všech případech se jednalo o nižší údaje než byl republikový průměr. Dlouhodobější vývoj ukazuje, že u celkového počtu obyvatel 15letých a starších i u obyvatel 65letých a starších míra ekonomické aktivity klesá, zatímco u věkové skupiny 60–64letých se zvýšila. Obdobný vývoj je i u obou pohlaví.

- Celkový počet ekonomicky aktivních v kraji v období sčítání v roce 2011 představoval 377,3 tisíc osob, tj. téměř 47 % z celkového počtu obyvatel kraje. Z počtu ekonomicky aktivních osob byly 4 % osob ve věku 60–64 let a 1,5 % 65letých a starších. Převážná část připadala na zaměstnané, u obyvatel celkem se jednalo o více než 86 %, ve věkové skupině 60–64 to bylo téměř 94 % a ve vyšších věkových skupinách 100 %. Na celkovém počtu zaměstnaných se 5 % podíleli pracující důchodci, z toho ve věkové skupině 60–64letých to bylo 49 %, u 65letých a starších osob 87 %. Nejvýznamnější podíl zaměstnaných pracoval v průmyslu, dále v obchodě a opravách spotřebního zboží a ve stavebnictví. Podíl zaměstnaných v zemědělství, lesnictví a rybářství byl ve věkových skupinách 60–64 a 65+ zhruba dvakrát vyšší než u zaměstnaných celkem. Nejvyšší podíl zaměstnaných celkem i ve věkové skupině 60–64letých byl zaměstnán jako techničtí a odborní pracovníci, u osob 65letých a starších se jednalo v pětině případů o specialisty. Zaměstnanost seniorů v Ústeckém kraji v přepočtu na počet obyvatel stejného věku byla v porovnání s ostatními kraji šestá nejnižší.
- Z celkového počtu hospodařících domácností v Ústeckém kraji v roce 2011 tvořily více než pětinu domácnosti seniorů. Z více než 51 % byly zastoupeny domácnosti jednotlivců, dvě pětiny byly tvořeny 1 úplnou rodinou, více než 7 % zaujímala 1 neúplná rodina a domácnost prarodiče s vnoučetem 1 %. V průměru žilo v domácnostech 2,2 osob, v domácnostech seniorů 1,6 osob. Ve více než ¼ domácností seniorů byli všichni nepracující důchodci.
- U domácností seniorů převažovalo bydlení ve vlastním domě, s výjimkou domácností jednotlivců, které bydlely nejčastěji v nájemních bytech. Více než pětina domácností seniorů měla byty v osobním vlastnictví nebo žila v nájemních bytech. Více než sedmina domácností obývala družstevní byty a více než 4 % domácností měla jiné než bezplatné užívání bytu.
- Lůžková péče byla v kraji zajišťována ve 20 nemocnicích (včetně 9 nemocnic následné péče), ve 13 odborných léčebných ústavech (vč. 6 zařízení LDN) a ve 2 hospicích. Z celkového počtu hospitalizovaných osob v nemocnicích představovali senioři 32 % (převažoval podíl žen). Počet hospitalizací na 1 000 obyvatel v roce 2013 byl nejvyšší mezi kraji. Procento operovaných osob z počtu hospitalizovaných v nemocnicích se v Ústeckém kraji pohybovalo okolo 28 % a bylo nižší než za celou republiku. V LDN v kraji se v posledních třech letech zvýšila kapacita, vzrostl počet hospitalizovaných osob i roční využití lůžek, snížila se průměrná ošetrovací doba. Roční využití lůžek v hospicích kraje bylo šesté nejvyšší v republice, počet zemřelých v nich na tisíc hospitalizovaných byl třetí nejvyšší mezi kraji. V žádné z nemocnic kraje není zřízeno oddělení geriatry v akutní péči, pomoc je poskytována pouze formou ambulantního ošetření.
- Počet pacientů domácí zdravotní péče v kraji dosáhl v roce 2013 téměř 20 tisíc osob (16 tis. v roce 2005), pacienti senioři se podíleli více než dvěma třetinami. Nejvyšší podíl poskytované domácí zdravotní péče u seniorů v přepočtu na pacienty s daným druhem onemocnění se týkala chronického onemocnění a domácí hospicové péče. Počet pacientů seniorů domácí zdravotní péče v kraji byl druhý nejvyšší v republice.
- Příjemci starobních důchodů v kraji tvořily ke konci roku 2014 více než 58 % ze všech příjemců důchodu. Jejich podíl se s postupem let zvyšoval obdobně jako podíl příjemců předčasného důchodu (téměř 32 %) z příjemců důchodů, v obou případech převažovaly ženy. Průměrná měsíční výše starobního důchodu dosáhla v roce 2014 v kraji 10 969 Kč. Mezi kraji se jednalo o sedmou nejvyšší pozici.
- V Ústeckém kraji poskytovalo pobytové sociální služby celkem 40 domovů pro seniory, 34 domovů se zvláštním režimem a 83 domů s pečovatelskou službou. V přepočtu na 1 tisíc obyvatel ve věku 65 a více let měl v mezikrajovém srovnání Ústecký kraj druhý nejvyšší počet míst v domovech pro seniory a nejvyšší počet míst v domovech se zvláštním režimem. Dvě pětiny obyvatel domovů pro seniory v Ústeckém kraji patřily do věkové skupiny 76–85 let, v domovech se zvláštním režimem byly nejpočetnější skupinou obyvatel do 65 let věku (30 %). Počet neuspokojených žadatelů na tisíc obyvatel ve věku 65 a více let do domovů pro seniory byl sedmý nejnižší mezi kraji, zatímco do domovů se zvláštním režimem byl druhý nejvyšší.
- Počet osob, kterým byla v Ústeckém kraji poskytnuta pečovatelská služba se za posledních sedm let zvýšil o více než 38 %. O 61 % vzrostly výdaje na pečovatelskou službu.
- Osoby ve věku 65 a více let představovali v roce 2014 v rámci voleb do zastupitelstev obcí více než 21 % oprávněných voličů. Kandidáti ve věku 65 a více let tvořili více než desetinu kandidátů. Z více než dvou třetin převažovali muži. Úspěch v těchto volbách slavilo 16,5 % 65letých a starších kandidátů. Z počtu zvolených seniorů bylo více než 78 % mužů.

- Podíl použití osobního počítače a internetu rok od roku stoupá. Nejvýraznější nárůst byl ve věkové skupině osob 65 a více let, to je ve skupině populace, která v minulosti používala informační technologie nejméně. Za poslední čtyři roky stoupl podíl seniorů, kteří v Ústeckém kraji v posledních třech měsících použili osobní počítač, téměř 2,5krát, podíl jednotlivců užívajících internet se téměř ztrojnásobil.
- Zájem o celoživotní vzdělávání mezi seniory neustále roste. V Ústeckém kraji je možnost navštěvovat např. Univerzitu třetího věku při UJEP Ústí nad Labem, na ČVUT v Děčíně, PEF ČZU v Praze zajišťuje tzv. Virtuální univerzitu třetího věku. Prostřednictvím nestátních neziskových organizací a organizací zřízených obcemi, zejména veřejnými knihovnami, jsou nabízeny další vzdělávací kurzy i akademie pro seniory.
- Demografické změny a stárnutí populace vyvolává potřebu se touto situací zabývat jak na celostátní úrovni (Rada vlády pro seniory a stárnutí populace, Národní akční plán podporující pozitivní stárnutí, Národní akční plán Alzheimer, Bezpečný senior apod.), tak na regionální úrovni (Program rozvoje Ústeckého kraje 2014–2020, Strategie prevence kriminality na území Ústeckého kraje, Problematika bydlení pro seniory, Podpora zkvalitnění péče o seniory v pobytových zařízeních na území Ústeckého kraje, kluby seniorů a různé tematické akce pořádané např. knihovnami v jednotlivých městech a obcích kraje).

